

OSOBNÁ KNIŽNICA FRANTIŠKÁNA KONRÁDA ŠVESTKU

Mgr. Peter Sabov *

Zachované pramene a dostupná literatúra pomerne obšírne informujú o významných osobnostiach františkánskych kláštorov, ktoré pôsobili na Slovensku. Ich činnosť sa v minulosti prejavovala v mnohých smeroch. V starších obdobiach zohrávali významnú úlohu v procese rekatolizácie a pastoračnej činnosti.

V 18. a 19. storočí bolo ťažiskom činnosti františkánov aktívne pôsobenie v náboženských spolkoch, vydávanie literatúry, ako aj angažovanie sa v hudbe a iných formách umenia.¹ Intelektuálnym zázemím ich činnosti boli bohaté kláštorne knižnice, ktoré sa budovali v kláštoroch niekoľko storočí. Medzi františkánmi vynikali viaceré osobnosti, ktoré mali mimoriadny význam pre slovenské dejiny, kultúru, literatúru a umenie.

Za výnimočnú, ľudsky a profesionálne absolútne vyhranenú osobnosť považujeme františkána **Konráda Švestku** (knihy vo svojej knižnej zbierke podpisoval prevažne vo forme Conrad Schwesztka).

Tento rodák z moravského Kroměříža (nar. 7. decembra 1833) bol významným maliarom, rezbárom a reštaurátorom.² Pozoruhodné je však to, že bol predovšetkým samoukom. Do františkánskej rehole vstúpil v roku 1857 a ako rehoľník bol neskôr vysvätený za kňaza.

Švestkov pobyt v kláštoroch na Slovensku sa spája s tvorbou viacerých umeleckých diel. Profesionálne pôsobil v Kremnici, Skalici, Hlohovci, Nižnej Šebastovej a v Novom Meste nad Váhom. Profesionalitu jeho pôsobenia dokumentuje i časť osobnej knižnice, ktorá sa zachovala v komplexe vzácnej františkánskej knižnice v Kremnici. Jej pôvodný rozsah dnes nepoznáme a je málo pravdepodobné, že jej rekonštrukcia bude úspešná v plnom rozsahu. V čase svojho najväčšieho rozvoja knižnica obsahovala niekoľko sto knižničných jednotiek. Švestka zapisoval poradové čísla na chrby kníh a na titulné listy vlastnou rukou. Doteraz najvyššie objavené číslo má hodnotu 495.

V prvej fáze rekonštrukcie sme zaznamenali 158 titulov v 169 zväzkoch. Tematická skladba fondu je pomerne pestrá. Zaznamenali sme 13 vedných disciplín – teológiu, históriu, filozofiu, logiku, etiku, architektúru, geografiu, výtvarné umenie, literatúru, prírodné vedy, techniku, biografistiku a jazykovedu.

V súvislosti s profesionálnym zameraním Švestku je početne zastúpené umenie (24 titulov), ktoré reprezentujú diela z dejín maliarstva, zo všeobecných dejín umenia a z rezbárstva, ako aj príručky k rôznym umeleckým

technikám. Zaraďujeme sem i práce o polychrómovaní, miešaní farieb a reštaurovaní pamiatok.

Podobizeň Konráda Švestku zhotovená v prešovskom ateliéri K. Divalda v roku 1874

Signatúrny štitok umiestnený na knihách Švestkovej osobnej knižnice

Rozsiahly blok tlačí reprezentuje literatúra (37 titulov). Pravdepodobne pre svoj moravský pôvod Švestka zaraďil do svojej zbierky *Moravské národní pohádky, pověsti,*

* Slovenská národná knižnica, Martin
e-mail: peter.sabov@snk.sk

obyčje a pověry, ktoré boli vydané v roku 1875 u Kobra v Prahe. Určitú úlohu tu však zohrali zrejme aj Švestkove umelecké sklony a literárne cítenie.

Z hľadiska kontaktov slovenských osobností s ostatnými slovanskými krajinami je významné dielo *Z péra slovanského. Překlady z polštiny, ruštiny, chorvátštiny*, ktorého autorom je Fr. V. Černý (Brno 1888). K zaujímavým dielam patrí aj niekoľko zväzkov básní od Augusta von Platen z rokov 1853 – 1854, vydaných v Stuttgarte a Tübingene, a tiež súborné dielo Aloisa Blumauera (tento literát písal aj pod pseudonymom A. Auer alebo Aloys Obermayer), ktoré vyšlo v Stuttgarte v roku 1871.

Z ďalších spisovateľov a básnikov spomenieme ešte A. M. Tümmela a Aloisa Medňanského.

Históriu reprezentujú predovšetkým diela z európskych dejín. Na ilustráciu uvádzame dve diela – *Geschichte der Pabste* od Alexa Patuzziho (Viedeň, b.r.) a *Die Commüne von Paris vom Mittelalter bis zur Gegenwart* (Stuttgart 1872). Najmä druhé dielo korešponduje čiastočne so Švestkovým profesionálnym zameraním, pretože obsahuje množstvo zaujímavých ilustrácií.

Profesionálne zameranie Konráda Švestku spôsobilo zaradenie veľkého počtu statí o umení a dejinách umenia do osobnej knižnej zbierky. Našli sme v nej krásne viedenské vydanie diela *Die kirchliche Kunst* (1899), *Geschichte der Malerei von den frühesten Kunstanfängen* od Adolfa Görlinga (vydané v Lipsku 1866) a *Kunst, ein vorzügliches Gedächtniss zu erlangen* (dielo vytlačené v Quedlinburgu a Lipsku v roku 1858).

V súvislosti s navštevovaním pamiatok a ich odborným reštaurovaním dopĺňoval Švestka svoju knižnicu o zväzky z oblasti geografie. Ako reštaurátor – profesionál sa pohyboval prevažne po slovenskom území. Z tejto oblasti spomenieme aspoň dve diela – *Die österreichisch-ungarische Monarchie in Wort und Bild* (Wien 1889) a *Illustrierter Führer durch Ungarn und seine Nebenländer...* (Wien 1882).

Z oblasti prírodných vied uvádzame aspoň prácu W. Ždiarskeho *Versuch einer populären mathematischen Geographie, oder Sphärenlehre, nebst der Bestimmung des Zeitmasses, oder Chronologie...* (Königgratz 1819).

Vo fonde je pozoruhodný počet kalendárov, ako aj zábavnej literatúry. Ich prehľad obsahuje rekonštrukčný katalóg, ktorý priebežne budujeme a ktorý zverejníme v najbližšom období na internete.

Veľké percento tlačí obsahuje zaujímavé rytiny a iné typy ilustračných techník, charakteristických pre 18. a 19. storočie. Napríklad dielo Antonia Vanossioho *Idea sapientis theo-politici, Id est Tripartita morum philosophia ethice, politica, oeconomica...* obsahuje jednu celostránkovú rytinu a 51 drobných rytín od Jozefa Jágera (Jäger), známeho medirytca, ktorý v rokoch 1741 – 1746 pôsobil v Trnave.³

Signatúrny systém a obsahová úroveň knižnice poukazujú na dva významné momenty. Osobnostný profil pôvodcu jednoznačne smeruje k výraznému aspektu profesionality v procese dopĺňovania a budovania osobnej knižnice. Druhým momentom je silný podtón prezentácie obsahu knižnice, minimálne v kontexte kláštorného spoločenstva. Súkromný rozmer zbierky sa v rámci

nášho konštatovania prakticky minimalizuje. Dopĺňovanie zbierky a jej využívanie úzko korešpondovalo so samovzdelávaním pôvodcu a možno aj jeho pomocníkov, ktorých pri náročných umeleckých a reštaurátorských projektoch nevyhnutne potreboval. Z realizovaných umeleckých a reštaurátorských prác spomeňme aspoň kostol sv. Barbory v Žiline, v ktorom Švestka namaloval obrazy hlavného oltára. V kostole františkánskeho kláštora v Hlohovci zasa vytvoril rad oltárnych obrazov – napr. obraz Svätej rodiny, nepoškvrneného počatia Panny Márie, Božského Srdca Ježišovho a sv. Terézie z Avilly.

Je pravdepodobné, že ďalšie diela vznikli vo františkánskom kláštore v Prešove, kde určitý čas pôsobil.

Jedna z Jágerových medirytín v Švestkovej knižnici

Konrád Švestka zomrel pred sto rokmi, v roku 1907. Jeho knižnica, resp. jej podstatná časť zostala do dnešných dní vo fonde františkánskej knižnice v Kremnici.

PRAMENE A LITERATÚRA

1. Elektronický katalóg františkánskej knižnice v Kremnici.
2. Fond františkánskej knižnice v Kremnici.
3. GAJDOŠ, Věslav Jozef. 1979. *Františkáni v slovenskej literatúre*. Cleveland. Ohio 1979, 251 s.
4. Lístkový katalóg františkánskej knižnice v Kremnici.
5. SABOV, Peter a kol. *Autori a vydavatelja rytín*. Martin : Slovenská národná knižnica, 2000.
6. SAUR. *Allgemeine Künstlerlexikon*. Band 1 – 5. München – Leipzig 1992.
7. SLOVENSKÝ BIOGRAFICKÝ SLOVNÍK. Zväzok E – J. Martin : Matica slovenská, 1987. 589 s.
8. SLOVENSKÝ BIOGRAFICKÝ SLOVNÍK. Zväzok 5. R – Š. Martin : Matica slovenská, 1992. 559 s.

POZNÁMKY

1. CHALUPECKÝ, Ivan. Dejiny rehole na Slovenku. <http://www.minoriti.sk/minoriti>.
2. SLOVENSKÝ BIOGRAFICKÝ SLOVNÍK. Zväzok 5, R – Š. Martin : Matica slovenská 1992. s. 557.
3. Biografické údaje o Jágerovi sú pomerne skúpe. *Slovenský biografický slovník*, 2. zväzok E – J. Martin : Matica slovenská 1987, s. 506, uvádza, že k známym dielam patrí rytina hlavného oltára v Marianke z roku 1741, medirytinový pohľad na kostol a kláštor v Šaštíne z roku 1746, ako aj knižné ilustrácie. SAUR: *Allgemeinen Künstlerlexikon* [Index] 5, s. 240 uvádza ďalšie dielo Svätého Jána Nepomuckého (medirytinu). Slovenská národná knižnica vlastní dve Jágerove medirytiny. Prvou je výrazne poškodená medirytina VERA EFFIGIES DOLOROSAE MATRIS DEI MARIAE SOKOLOWITZENSIS (vyrytá v Trnave), druhou je medirytina Festum Assumptionis B. MARIAE V. Colitur 15 Augusti ab Universa Ecclesia (vyrytá v Trnave v roku 1744).